

TRAUMATISMUL – PROBLEMĂ MEDICO-SOCIALĂ MAJORĂ PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

Constantin EȚCO, Mihai MOROȘANU,
Universitatea de Stat de Medicină
și Farmacie Nicolae Testemițanu

Summary

Traumatism as a social and hygienic problem in the Republic of Moldova

Analysis of statistical data for the years 2007–2012 showed growth rate of injuries, especially in the urban locality of a 828,6 in 2007 to 1307,6 of cases per 10.000 population in 2010, in Moldova. The injury rate in the rural location is much lower than 166,6 and 206,0‰ 0. In the structure of the population mortality injuries hold third place and constitute from 8.0 to 10,4‰ in different years. In the primary disability injuries hold from 6,3 to 6,8% in the whole republic. Thus, injuries in the Republic of Moldova are an actual problem and require the development of effective preventive measures.

Keywords: *traumatism, problem, mortality.*

Резюме

Травматизм как социально-гигиеническая проблема в Республике Молдова

Анализ статистических данных за 2007-2012 годы показал, что за данный период в Молдове имело место рост показателя травматизма, особенно в городской местности, с 828,6 в 2007 до 1307,6 случаев на 10.000 населения в 2010 году. Уровень травматизма в сельской местности гораздо ниже и составляет 166,6–206,0‰. В структуре смертности населения страны травмы занимают 3-е место и составляют в разные годы от 8,0 до 10,4‰. В первичной инвалидности травмы занимают в целом по республике 6,3–6,8%. Таким образом, травматизм в Республике Молдова является актуальной проблемой и требует разработку эффективных мер профилактики.

Ключевые слова: *травматизм, проблема, смертность.*

Introducere

Răspândirea traumatismului în rândurile populației Republicii Moldova rămâne a fi unul din indicatorii importanți de sănătate, care în ultimii 15 ani se manifestă cu rate sporite, odată cu dezvoltarea și implementarea noilor tehnologii industriale, habituale, agricole în viața cotidiană, preluând caracteristicile de epidemie.

Pe lângă factorii de risc ai cataclismelor naturale în apariția și răspândirea traumelor printre populație, unul dintre factorii majori de risc rămâne „factorul uman”.

Conform unor date ale OMS, în ultimul deceniu, din cauza diferitor traumatisme decedează anual până la 3,0 mil. de persoane. Dacă în Republica Moldova în anul 2007 nivelul mortalității post-traumatice constituia 16 persoane la 100.000 populație, apoi către anul 2012 a crescut până la 35 de cazuri la 100.000 de persoane. Accentuarea problemei creșterii traumatismului la nivel mondial ne-a determinat să evaluăm nivelul de răspândire și distribuție a traumatismului în Republica Moldova.

Materiale și metode

Au fost analizate datele morbidității, mortalității și invalidității prin traume pe parcursul anilor 2007–2012. Prin metodele statistică și analitică au fost analizate rezultatele: incidenței prin traume la 10.000 locuitori (*tabelul 1*), prevalenței prin traume la 10.000 locuitori (*tabelul 2*), mortalității populației prin traume drept cauze de deces (*tabelul 3*) și mortalității persoanelor în vârstă aptă de muncă prin aceeași cauză (*tabelul 4*).

Rezultate

Pe parcursul acestor ani, incidența traumatismului urban este mai mare decât traumatismul rural de 7,2 ori în anul 2010, de 6,0 ori în 2008 și 2009 și de 4,0 în anul 2012. Analizând dinamica prevalenței morbidității prin traume pe parcursul anilor 2007–2012, am atestat o dezvoltare neuniformă, fapt ce demonstrează că profilaxia traumatismului în Republica Moldova este la un nivel nesatisfăcător. Datele primare analizate confirmă că în Republica Moldova zilnic au fost traumatate peste 300 de persoane în anii 2007, 2008, 2009, 2011, pe când în 2010 zilnic au fost traumatate 480 de persoane, iar în 2012 – 308 persoane.

Tabelul 1

Incidența prin traume în anii 2007–2012 (la 10.000 locuitori)

Traume/Anii	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Municipii	828,6	1149,2	1030,7	1307,6	693,7	775,6
Raioane	206,0	190,5	166,6	182,7	201,0	193,9
Republica Moldova	381,1	454,2	405,9	492,1	345,7	361,0
RDD Nord	186,1	177,1	140,6	160,6	176,5	193,9
RDD Centru	232,5	186,2	192,9	218,8	224,1	205,0
RDD Sud	186,6	149,4	137,7	146,3	186,2	172,5
RDD UTA Găgăuzia	278,1	252,4	244,5	190,5	220,8	276,5

Analiza incidenței traumatismului în diferite regiuni ale țării conform datelor statistice a demonstrat că cele mai afectate sunt UTA Găgăuzia și Regiunea Centru, cu o incidență a morbidității traumatice de peste 200 de cazuri la 10.000 populație în perioada 2007-2012, după care urmează RDD Sud, cu o incidență de până la 200 de cazuri la 10.000 populație în anii de referință.

Analiza dinamicii incidenței (*tabelul 1*) traumatismului printre populație a demonstrat că ea este în creștere față de anul 2007 în medie pe Republica Moldova cu 19,2% (de la 381,1 până la 454,2‰) în anul 2008 și până la 29,1% în 2010 (492‰), pe când printre locuitorii din municipii în 2008 a crescut cu 38,7% comparativ cu 2007, apoi cu 57,8% în anul 2010 (1307,6‰), cu o scădere substanțială în 2011-2012 până la 775,6‰.

Printre populația din raioane acest indicator este în descreștere cu 19,1% în anul 2009, cu 11,3% în 2010, până la 2,5% în anul 2011 și 5,9% în 2012. În anul 2012 se observă o tendință de scădere a incidenței traumatismului față de 2007 pe toate teritoriile analizate.

Tabelul 2

Prevalența prin traume în anii 2007-2012 (la 10.000 locuitori)

Traume/Anii	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Municipii	830,7	1150,6	1117,2	1337,0	694,3	775,6
Raioane	209,5	193,7	192,2	211,2	204,4	197,3
Republica Moldova	385,5	459,2	448,5	524,4	348,8	364,2
RDD Nord	184,6	188,2	162,4	185,0	180,6	197,9
RDD Centru	261,6	270,2	217,2	244,4	227,5	207,8
RDD Sud	160,2	178,3	174,7	193,2	188,3	175,8
RDD UTA Găgăuzia	268,1	252,4	264,1	207,0	220,8	276,5

Analiza prevalenței traumelor (*tabelul 2*) în populație pe regiunile Republicii Moldova a demonstrat că față de anul 2007 ea este în creștere permanentă în RDD Sud cu 20,6% în anul 2010, în UTA Găgăuzia – cu 3,1% în anul 2008 și cu 36,0% în anul 2010. În RDD Nord, față de anul 2007, observăm o scădere nesemnificativă a acestui indice.

Analiza incidenței traumelor printre copiii de vârsta de la 0-17 ani 11 luni și 29 zile (*tabelul 3*) a confirmat că problema traumatismului printre copii este îngrijorătoare.

Tabelul 3

Incidența traumelor în rândul copiilor (0-17 ani 11 luni, 29 zile) la 10.000 locuitori

Traume/Anii	2008	2009	2010	2011	2012
Republica Moldova	513,0	402,1	672,0	452,0	464,0
Municipii	1694,3	1166,3	2391,0	1251,4	1296,0
Raioane	193,0	192,2	201,6	226,8	230,0
RDD Nord	209,0	167,0	180,6	194,5	235,3
RDD Centru	222,3	206,4	230,3	241,6	231,9
RDD Sud	172,0	150,4	155,1	203,9	183,1
RDD UTA Găgăuzia	305,6	331,0	224,7	302,8	405,3

În populația Republicii Moldova și cea din municipii, cele mai frecvente traume printre copii au fost înregistrate în anii 2008 și 2010, pe când printre populația teritoriilor RM mai des traumele printre copii s-au înregistrat în 2012. Incidența traumelor în rândurile copii este mai mare decât printre adulți în medie cu 23,1% pe Republica Moldova, pe toată perioada analizată, printre populația din municipii – cu 61,8%, iar printre populația din raioane – cu 9,8% mai mare.

Analizând dinamica răspândirii traumelor la copii, observăm o creștere considerabilă a ei în populația din raioane în anul 2011-2012 cu 17,5% și 19,2% față de anul 2008, precum și printre populația din UTA Găgăuzia în anul 2012 cu 32,6 față de anul 2008. În rândurile populației regiunilor Nord, Centru și Sud, dinamica în anul 2012, față de anul 2008, este mai mică – de la 4,3% până la 12,6%.

Profilaxia traumatismului printre copii rămâne una dintre sarcinile primordiale ale întregii societăți, dar mai ales ale structurilor municipale.

Tabelul 4*Ponderea invalidității primare din cauza traumelor (%)*

<i>Traume/Anii</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
Republica Moldova	6,4	6,3	6,8	6,4	6,6
Municipii	3,6	3,2	3,0	4,0	3,8
Raioane	7,3	6,8	7,9	7,1	7,4
RDD Nord	6,0	6,0	6,8	6,7	7,4
RDD Centru	8,4	7,2	7,9	7,0	7,5
RDD Sud	6,6	7,5	8,8	6,8	7,5
RDD UTA Găgăuzia	5,3	9,6	8,7	7,2	5,5

Ca criteriu de semnificație a traumatizmului drept problemă medico-socială s-a analizat structura invalidității primare după cauze. În structura cauzelor invalidității primare, traumele ocupă un nivel nesemnificativ (*tabelul 4*), însă ele rămân destul de importante. Nivelul invalidității prin traume în dinamică este mai stabil în medie pe Republica Moldova și în populația din municipii, pe când în raioane și regiuni nivelul este mai înalt decât media pe Republica Moldova – de la 12,1% până la 13,6%.

Tabelul 5*Mortalitatea populației RM prin traume (la 1000 locuitori)*

<i>Traume/Anii</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
Republica Moldova	10,2	9,9	9,7	10,4	8,0	8,1
municipii	7,8	7,5	7,1	6,4	9,7	9,6
raioane	11,0	10,8	10,6	11,8	5,7	6,1
RDD Nord	9,3	9,6	11,0	12,4	9,5	8,8
RDD Centru	9,1	9,3	9,7	10,1	9,7	10,3
RDD Sud	7,9	8,7	11,2	13,2	9,9	9,8
RDD UTA Găgăuzia	9,2	10,0	8,7	8,9	7,2	6,5

Traumatismul are un impact demografic negativ prin nivelul înalt al mortalității ca urmare a traumelor suportate (*tabelul 5*). Acest indicator pe parcursul anilor 2007–2012 prezintă stabilitate – de la 8,5 cazuri la 1000 populație în anul 2011 până la 8,2 cazuri în 2012, menținându-se la cifra de 9,1 cazuri în anii 2008-2009.

Tabelul 6*Mortalitatea populației apte de muncă din cauza traumelor la 1000 locuitori*

<i>Traume/Anii</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
Republica Moldova	11,3	10,9	10,8	11,4	9,5	9,1
municipii	8,1	7,7	7,2	6,7	5,7	6,2
raioane	12,6	12,2	12,2	13,2	10,9	10,2
RDD Nord	11,2	11,3	11,4	11,5	10,9	9,1
RDD Centru	10,9	11,3	12,6	13,9	10,8	10,8
RDD Sud	13,1	13,0	12,5	14,6	10,9	10,8
RDD UTA Găgăuzia	10,8	11,9	9,7	9,4	7,6	7,3

Mortalitatea în vârstă aptă de muncă din cauza traumelor pe Republica Moldova se menține la nivelul de 9 cazuri în anul 2012; 9,5 cazuri în 2011; 11,4 cazuri în anul 2010; 10,8 în anul 2009; 10,9 cazuri în anul 2008 și 11,3 cazuri la 1000 de locuitori în anul 2007.

Reieșind din analiza efectuată, putem menționa că traumatismul rămâne o problemă majoră pentru serviciul traumatologic, pentru sistemul național de sănătate și pentru societate. Conștientizarea problemei în cauză pentru Republica Moldova va duce la elaborarea unor măsuri mai eficiente de profilaxie și combatere a traumatismului.

Concluzii

1. Incidența și prevalența prin traume în Republica Moldova se mențin la un nivel înalt, fapt ce demonstrează că traumatismul are un impact medical negativ.

2. Nivelul înalt al mortalității din cauza traumatismelor, mai cu seamă în rândul persoanelor în vârstă aptă de muncă, ne vorbește despre impactul demografic negativ al traumelor.

3. Invaliditatea primară semnificativă din cauza traumelor printre populație duce la consecințe sociale și economice negative.

4. Factorii ce cauzează un nivel înalt al traumatismului sunt urbanizarea, vârsta copilăriei, caracterizată printr-o precauție și o responsabilitate mai joase.

Bibliografie

1. *Politica Națională de Sănătate*. Hotărârea Guvernului nr. 886 din 6 august 2007 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 127-130/931 din 17 august 2007.
2. *Anuarul statistic al Republicii Moldova*. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2007-2012.
3. *Children's Health and the Environment in Europe: a Baseline Assessment*. Txt. Editor by Rosemary Bohr, ISBN: 978 92 890 7297 7, 125 p.
4. Don de Savigny and Taghreed Adam. *SYSTEMS THINKING for Health Systems Strengthening*, Alliance Health Policy System Research, WHO, ISBN: 978 92 4 156389 5, WHO, 2009, 105 p.
5. *Health determinants in the scope of new public health*. Public Health Collaboration in South Eastern Europe, Authors from WHO European Commission, Sofia, 2005, 633 p.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova *Despre aprobarea Concepției organizării și funcționării monitoringului socioigienic în Republica Moldova și Regulamentului privind monitoringul socioigienic în Republica Moldova*, nr. 717 din 07.06.2002. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 75/813 din 13.06.2002.
7. Opopol N., Bahnarel I., Pantea V. *Sănătatea populației – scop primar al dezvoltării durabile*. ISBN 9975-9833-6-7, Chișinău, 2005, 376 p
8. *Schimbările Climatice în Republica Moldova. Impactul socioeconomic și opțiunile de politici pentru adaptare*. Raportul Național de Dezvoltare Umană 2009/2010, UNDP Moldova, Chișinău, 2009, 228 p.
9. WHO datebase *За безопасные дороги и более здоровые транспортные альтернативы*. DK-2100 Copenhagen, 2009, 173 p.
10. *World Health Statistics 2008*, WHO, ISBN: 978 92 4 156359 8, 110 p.

Prezentat la 24.03.2014